

séggel, a magyarországi unitáriusok, hazánk és kedves családjának boldogítására.

Gondviselő Isten! Dicsérek és felmagasztallak azért, hogy mind ez ideig megtartottál ép testi- és lelki-erőben, és hogy az én lehető ellenségeimnek nem engedted meg, hogy nyavalyámon vigadjanak.

Legyen kedves az áldozat, melyet most néked bemutatok!

Tarts meg engemet ebben a hitben: hogy te egyedül vagy olyan Isten, a kihez hasonló nincsen. A ki ugyanaz vagy a ki voltál, és ugyanaz léssz, örökkön örökké változhatlan. Gondviselésedben voltam, vagyok és leszek örökké, ez hitem. Amen.

LŐFI ÁRON.

II.

Egyházi beszéd.

Alapige: II. Timoth. 2, 3. 5.

A munkának terhét hordozzad, mint a Jézus Krisztus jó vitéze. Hogy ha tusakodik is valaki, nem koronáztatik meg különben, hanem ha igazán tusakodik.

Elhangzott és ég felé szállt az ihletett lélek magasztos imája, hálát adva a Mindenhatónak egy életpálya hosszú folyamán tanúsított kegyelemért. Az ima ég felé szállt, de az általa keltett ihletődöttség érzelmei hatalmukban tartják szívünket, lelkünket s mintegy láthatólag tükröződnek vissza az arcokon. A gyermek és az ifju, bár nem tudja magának kellőleg megmagyarázni, valami szokatlan melegséget érez szívében, látván és hallván az ősz lelkipásztort összekulesolt kezekkel, könnyekben tündöklő szemekkel, meghatottságtól fátyolozott hangon imádkozni, — mert bár sokszor hallotta már e szent helyen buzgó imáját, érzi, hogy a jelenlegi ünnepélyesebb, magasztosabb, a szív legmélyebb bensőségéből származó. A meglelt korban levő reménykedő szívvel, megalázkodva hajlik meg az Örökkévaló színe előtt, felmerülvén lelkében ez aggodó kérdés: én Uram és én Istenem nyujtasz-e nekem is annyi kegyelmet, hogy elvégezhessem a munkát, melyet reám bízál?! A tiszteletreméltó öregek pedig, mély hálaérzettel telten, reszkető ajkaikkal, mintegy suttogva rebegik: Istenem, Istenem mily nagy a te jóságod!

Igen is, ünneplő gyülekezet! a meghatottság és egy fensőbb lelki öröm hatása alatt vagyunk mindnyájan, mert hiszen *ma jubileumi ünnepséget szentelünk*. És egy fél század hosszú folyama alatt buzgóságban és hűségben, lelkiismeretes és becsületes munkában töltött életidő elgondolása azon pályán, melynél sem szebb és gyönyörösebb, de sem nehezebb és terhesebb nincsen -- ugyan kinek nem ihletné meg és kinek nem hozná rezgésbe keble nemes érzelmeinek hurjait?!

És másfelől nemde valami fensőbb lelki örömet is ére-zünk, hogy ünneplésünk tárgyának, annak a tiszteletreméltó egyszerű unitárius esperes-lelkésznek, a ki ha más hivatali pályán működik, annyi szolgálat után talán kényelemben élvezhetné a hiven teljesített munka után megérdemelt pihenést, ámde lelkészi pályáján ötven évi szolgálata után is, csak a *munka terhének hordozása jutott osztályrészéül*, mondom, valami magas-szoros lelki örömet ére-zünk, hogy látva őt, Isten kegyelméből ép testtel, lélekkel, lankadást nem ismerő buzgósággal hordozni a munkának terhét most is, elhozhattuk neki e napon a szeretet és tisztelet, a hála és elismerés virágaiból font koszorút, bizonyosságul a nagy apostol szavai igazságának: „*hogyha tusa-kodik is valaki, nem koronáztatik meg különben, hanem ha igazán tusakodik.*“

Nekem jutott az ünnepi beszéd tartásának megtisztelő szerencséje. Ugy szeretném birni e pillanatban a lélek üde, szép virágaival és birni az ékesen szólás hatalmas erejével, hogy a lélek szép virágait koszoruba fűzve, az ékesszólás erejével még szebbé téve, méltó szószólója lehessen az ünnepélyes alkalomnak. Erőim fogyatékoságát azonban érzem, s lelkemnek, ha talán egykor lehettek is virágai, sorosapás, mint fagyasztó dér, letarló s így ha virágokat adni nem is tudok, adom azt a mivel bírok: lelkemnek egyszerű szavakban kifejezett igaz ér-zelmeit és gondolatait.

A munkának terhét hordozzad -- mondja felolvasott alap-igénk. A szentkönyv lapjait forgatva, mindig édes érzettel tölt el annak az allegorikus szép leírásnak olvasása, a mely szerint a teremtő hatalom a khaost rendezé s a szeretet lelkét hintvén arra, e világot szépnek és gyönyörűségnek megalkotá. A pa-radicsomi boldogságba helyezett első páremler törvénye is a szeretet leve, melynek ellenállhatatlan erejét érezve, még a vad-

állatok is kedveskedő hizelkedéssel simultak hozzá. Midőn azonban a ma már sokszor csaknem kiismerhetetlenné vált, de akkor még tiszta ártatlanságban dobogó szivben felébred az első vágy, az első kívánság, a szeretet szent törvénye sérelmet szenved, a sérelem elégtételt kívánt s elhangzott az átoknak nevezett ítélet: *ezentul a munkának terhét hordozzad*. Az örökszeretet ajkairól azonban az átok is áldásként hangzott, mely az elveszített boldogság helyett egy újabb és magasztosabb boldogságot adott.

A jelképes leírás mily szépen fejezi ki azt az igazságot, hogy Isten az embert boldogságra teremtette ugyan, de annak megkeresését ő reá bizta s megnyerhetésének eszközéül adta a munkát.

Az ember hordozva a munkának terhét, megtalálta rendeltetése leghelyesebb útját: a *haladás útját*, mely örök célja elérésére, a tökéletességre biztosan vezeti. Bámulatra méltó ügyességgel használta fel tehetségeit s ha a haladás útján teljesített munkáját összeredményében nézzük, az ember nagyságának dicsősége tűnik fel előttünk.

Munkája terhének hordozásában, küzdelmei viharában, emelkedése vagy olykori hanyatlása szakában, mint segítője és támogatója, mint vigasztalója és bátorítója, mint egy vezérként tündöklő fénysugár, ott volt mellette mindig a *vallás*, jelezvén a helyes irányt, melyet ingadozás nélkül követhet.

Hogyan, a vallás?! kérldhetik némelyek tagadólag, mások kicsinylőleg vagy kétkedőleg szólván. Hát nem éppen a vallás volt az, mely az emberiséget előhaladásának útjában oly sokszor gátlólag akadályozá; melynek nevéhez annyi elszomorító esemény emléke fűződik; mely kezdettől fogva izgalomban tartva a kedélyeket, igen gyakran a társadalmi rend s a nyugodt békés fejlődés felbomlására vezetett?!

Oh! nem, mert az a sok és áldatlan küzdelem, a mely a vallás nevében történt és sok tekintetben történik még ma is, csak a vallásnak külső formái miatt volt és van; de a vallás a legtisztább eszményi felfogásban értelmezve azt, az emberiségnek feltétlen létezésükélete volt mindig s Istennek a munka mellett legszentebb és legboldogítóbb áldása. Egy örök fölénynek, örökkévaló szellemnek létele s gondviselésébe helyezett hit és bizalom, az ember nyugalmanak s ebből származó boldogsá-

gának alapfeltétele, a haladás útján való emelkedésében lelkesítő ereje.

És éppen ez értelemben merem állítani, hogy a különböző munkakörök között, melyet az emberek egyéni tehetségeik és hajlamaik szerint elfoglálnak, a legszentebb és legmagasztosabb munkakörök egyike az, a melynek betöltését a vallás szolgálja, a papság vállalta magára.

Erről a munka-köréről szól felolvasott alapigénkben a nagy apostol is, mondván „*a munkának terhet hozdozzad, mint a Jézus Krisztus jó vitéze*“.

A mikor a nagy apostol e szavakat hangoztatá, akkor a vallás szolgálójának a szó teljes értelmében vitézkedni kellett a Jézus evangéliuma hirdetése és terjesztése érdekében. Nehéz harc, élet-halálra elkészült küzdelem volt az, a mire elszánták magukat. Bizonyosság, hogy maga Pál is a sok méltatlanság mellett többször szenved fogságot, megvesszőztatást s végül sötét börtönben végezi életét. S tudjuk, hogy az apostolok az egy János kivételével mindnyájan vértanui halált szenvedtek.

Mennyivel más, nyugodtabb és békésebb ma már a vallás szolgálójának helyzete. Elmultak rég azok a sötét századok, melyek a hit és lelkiismeret szabadságot békóba zárni, szószólóit elnémítani akarták, s a mai kor már szégyenfoltnak tekinti azt a sötét börtönüregtet, a melyben a szabad gondolkozás nagy apostola, martír püspökünk végezte életét.

Hitéért, vallásáért ma már a mívelt világban nem üldöznek senkit, s az emberiség mindinkább meggyőződik: hogy „*a hit Isten ajándéka*“. S ha talán számosan vannak még ma is az unitarizmus iránt elfogultak, nekem úgy tetszik, hogy elfogultságukból származó itéletüket, nem mint a sötét századokban a megvetés, hanem talán a kicsiny lelkű féltékenykedés szava adja ajkaikra, elvitázhatlan tény lévén, hogy az unitarizmus a vallási téren a szabad gondolkozás és felvilágosodás zászlóját hordozza.

Igen, mert vallásunk lényege a haladás szellemét hordozza magán s igazságait a tudomány vívmányai nem hogy gyengítének, sőt mindinkább erősítik. A tudománytól s vívmányaitól éppen azért nem hogy félménk, hanem testvérként segítő társat látunk benne, a melynek munkája eredményeit epedő vágygyal várjuk s elismeréssel fogadjuk, meglévén győződve, s tények

által lévén igazolva a nagy philosoph-theologus mondásának igazsága: „*a mit ma még nem is sejtünk, holnap talán már mint igazságot kell elfogadnunk*“ (Renan).

Ily vallásnak szolgálatában állani, papjának lenni, mily felemelő érzet! E munkakörben hordozni a munkának terhét; hirdetni az evangelium magasztos igazságaít, hirdetni a lelkesedés és meggyőződés amaz erejével, hogy a korunkban veszélyes áramként mindinkább terjedő hitetlenség és közönyösség között is, ápolva, fejlesztve legyen a vallásosság s az ezzel párosult hazaszeretet, az erény, erkölcs, igazságszeretet — oh, mi szép és gyönyörűsége, de nem könnyű feladat!

Nagy készültséget, mélységes kötelességteljesítés érzetet, erős elhatározást, sőt gyakran teljes önmegtágadást kíván. Igen, mert vallásunk szolgájának az evangeliumot nemesak szavakban hirdetnie, hanem életével is élnie kell. Neki nem elég hiveinek csak azt mondani: *ezt higgyed, cselekedjed s a szerint élj* — mert ezt parancsolja az evangelium — ő benső érvekből kell szóljon: *testvéreim! együtt kell hordozzuk az élet terhetek, jöjjetek, segítsük, támogassuk, erősítsük egymást az evangelium igazságival a szeretet és bizalom alapján!* Neki az élet minden viszonya és változása között együtt kell érezni a boldogokkal és szenvedőkkel, *örülni az örülőkkel, és sirni a sirókkal* — még akkor is, ha talán az étküzdelmek között ő maga is roskadoz, s ha talán a sorsesapások alatt önszíve is vigasztalás után ohajtóz. Neki lankadni, csüggedni ekkor sem szabad, hanem éreznie kell szüntelen keble mélyén a nagy apostol szózatát: *„A munkának terhét hordozzad, mint a Jézus Krisztus jó vitéze, mert hogyha tusakodik is valaki, nem koronáztatik meg különben, hanem ha igazán tusakodik*“.

Ebben a munkakörben hordozta a munkának terhét a jubiláns is egyfélszázadon keresztül. Azt hiszem, nem lépem túl feladatom körét, ha ez alkalommal egy rövid visszapillantást teszek szép életére.

Itt született a kies fekvésű Háromszékvármegye Laborfalva községében, az 1825-ik évben. Tanulását szülőfalujában kezdve, a sz.-kereszturi gimnáziumban folytatva, bevégzi kolozsvári főiskolánkban 1846-ban. Az egyházi főhatóság még ez évben kinevezi a sz.-kereszturi gimnáziumhoz „köztanítónak“. Két évig munkálkodva ott a vallásossággal párosult tudományak

az ifju szivekbe való beplántálásában, ott éri a hazánk és nemzetünk életében annyi diésőséges és annyi szomorú eseménynyel teljes 1848-iki időszak. Neki is, mint minden igaz érzésű magyar unitárius ifjunak keblében, két ideal honolt: *hazájának és vallásának lángoló szeretete*. S a mikor elhangzott a vészkiáltás: „*veszélyben a haza*“, letette a békés munka eszközét, s szent lelkesedéstől vezérelve szólalt meg keblének nemes érzete: *életem és vérem éretted áldozom, imádott szent hazám s te érted szent magyar szabadság! Kardot ragad s hordozza a munkának terhét, mint a magyar haza jó vitéze*.

A híres Kossuth-huszárok egyikeként küzd az önvédelmi harcban vitézül, bátran, a minék bizonyossága, hogy hadnagyi rangfokozatot nyert. Fájdalom, a mint tudjuk, hasztalan volt a szent lelkesedés, az elszánt küzdelem — a harc egyenlőtlen vala és a hős honvédek kezéből ki kellett hulljon a szent fegyver s a magyar szabadság sirba temettetett. A hős honvédekre, köztük ünnepeltünkre elkövetkezett a legszomorubb idő: idegen országba vitték idegen katonának, hol a hontalanság keserü kenyerét, még keserübbé tette a megaláztatás. Ezt a keserü kenyeret ette 1852-ig Olaszthonban, a mikor hazaboesátják s ő haza jött, hogy „ne lelje honját a hazában“. Az egyházi főhatóság ekkor kinevezi a tordai főgimnáziumhoz főnök-köztanítónak s tanítja ujólag az ártatlan ifjakat: tudományra, vallásosságra, hazaszeretetre, melyekre ő élőpéldát adott. Azonban már a következő 1853-ik évben dézsfalvi lelkésszé lett kinevezve s vállára palástot, kezébe bibliát véve, az időtől fogva szakadatlanul: *hordozza a munkának terhét, mint Jézus Krisztus jó vitéze*. A dézsfalvi lelkészi állást 1860-ban elhagyja, mivel e nagyhirü, virágzó egyházközség, anyaszentegyházunk drága kincse, a bölöni egyházközség választotta el lelkészének. 1860. május 17-én foglalta el e lelkészi állomást s 43 év óta osztozik örömben és fájdalomban hiveivel, kikkal a kölesönös bizalom és szeretet kapcsán egy nagy családot alkot. Itt alkotta meg szükebb körü családját is, nőül vevén 1861-ben néhai Kiss Mihály árkosí esperes-lelkész leányát, Laurát, mely házasságából 4 derék fiu, 3 leány és számos unoka osztozik szivének szeretetében.

Áldásos működésének eredményeit felsorolni tullépné feladatom körét. Minden szónál hangosabban hirdeti már csak e

szent hajlék is. De hirdeti az az elismerés, mely működése folyamán kísérte s az „*igazán tusakodót*“ többször megkoronázta. A küküllői egyházkör, mint dézsfalvi lelkészt 1859-ben esperesi segédnek; az egyházi főtanács szintén 1859-ben tagjának; a háromszéki egyházkör 1880-ban lelkesedéssel választja esperesének elismerésül. S jelenben a hálás egyházkör és egyházközség örömmel ragadta meg az alkalmat, hogy 50 évi szolgálatának betöltését ünnepélyessé, emlékeztetéssé tegye. Lelki örömmel szemléljük az itt megjelent tisztelők nagy számát. Anyaszentegyházunkat a szeretve tisztelt főpásztor személyében; a testvér egyházköröket küldötteikben képviselten.

Én hiszem, hogy e szivből jött ünnepeltetés az öröm tény-sugarát hinti a jubiláns szivébe. De ötven évi szolgálatának legszentebb jutalmául mégis azt a tiszta öntudatot, azt a nyugodt önérzetet tartom, a melylyel most egy éve ez egyházkörben elfoglalt lelkészi állásomba való beigtató beszédében, a meggyőződés hangján nyilvánítá: „*én az én Istenemet szivemben hordozom,*“ s a melylyel most is hangoztathatja: *én kötelességemet mindig lelkiismeretesen teljesítettem.*“ Igen — igen, ez a legszentebb jutalom, a legdicőbb korona!

Én a legmélyebb tisztelettel hajlok meg az ünnepelt előtt. Leteszem a szeretet és tisztelet, a hála, elismerés koszoruját, s kérem a mindenhatót, hogy áldja és szentelje meg őt továbbra is kegyelmével. S e kegyelemmel megáldottan, hordozd tovább a munkának terhét egyházunknak érdemekben megőszült bajnoka, te ifju lelkü agg! Hirdesd tovább felszentelt lelkednek minden erejével az igazságnak magasztos ígéit, hogy miként te, Istent ki-ki önszivében is hordja s lassanként megsemmisítse az emberiség a hamis bálványokat! Ámen.

VÉGH MIHÁLY.

Hálaadó ima.*

Örökkévaló Isten! életünknek kegyelmes adója, sorsunk és állapotunk bölcs vezére, mennyei atyánk a Jézus által! imáadásra és magasztalásodra jöttünk fel e szent házba, hogy téged lélekben és igazságban imádjunk, mert *tőled száll alá minden jó adomány és tökéletes ajándék.* Lelkünk szent érzelmei hozzád emelkednek, midőn szívünk oltárán neked áldozunk s ajkainkon a buzgóság imája szól, midőn leborulva téged igaz lélekkel imádunk. Oh mert te vagy a szeretet és jóság kiapadhatatlan forrása, te vagy az időknek gondviselő Istene! Téged magasztal a nagy mindenség. Neked zeng hálát a menny és föld minden lakója, neked áldoznak a teremtmények megszámlálhatatlan seregei, neked áldozunk mi is hálaadásnak áldozatával, mert *énklésnek és szabadulásnak szava van a mi sátorainkban* és ezt mondjuk: *az Urnak jobb keze hatalmasan cselekedett, az Urnak jobb keze felmagasztaltatott.*

Szent Isten, édes Atyánk! örömet szerzél nekünk e szent napon; mivel fizessünk jószágodért!? A hálaadás poharát vesszük a mi kezünkbe és ezt mondjuk a koronás költővel: *áldjad én lelkem az Urat s el ne felejtkezz semmi jótéteményeiről!* Oh szent Isten, életünknek ura, sorsunknak bölcs vezére! a hálás emlékezet e magasztos ünnepén, az öröm és hála forró érzelmeivel emelkedik fel lelkem te hozzád és megemlékezem a te végtelen kegyelmedről és gondviselésedről, melylyel negyvenegy évi papi- és negyven évi házaseséletem során és változásain át étellel és egészséggel megajándékoztál.

Oh mert Sámuel szerint: Csak egy lépés a köze az életnek és halálnak; de ezt is csak kegyelmed tartja meg. A ki előtt az örömnök számos forrásai nyílnak fel, a ki felett a bol-

* Elmondattott Deésfalván negyvenegyedik évi papi és negyvenedik évi házassági évforduló ünnepén 1903. június, hó 22-én.